

רות וגנות לכולם... אנחנו לא אוהבים מתים שבויים בבית". יסוד זה מתבטא בדרך-כלל במעבר לדיבור בגוף ראשון, הבר-חנה פילוסופית למראית-עין, אישית, מעוררת דנת: "בחלומות / אני אומר / איזה שדה רחב-חזה".

יסוד שלישי המשולב בקובץ הוא יסוד לשון-ני. נראה אמנם שהתכוון להיות יותר מכך, להוסיף ממד אקזוטי-לאטיני, אך לטעמי נשאר הוא בגדר ספרותיות-יתר, ולצערי אין עולם המושגים שלי מתרעד כולו למקרא "פאלקו טיבוקולוס על פאסר דומסטיקוס", או: "אגרטה אלבה, אורילוס, מנתה וירידיס, אלוסה, ארומיה מוסקטה". אפשר מאד—ואני מאמינה בכנותו של אסף בן-מנחם—כי אלה הם רפרנסים חיוניים ברקע שלו, בזכרונותיו, במסעותיו. אני, משום-מה, אי-ני יכולה להגיב על שירה כזו (והערתי על כך גם לגבי קבצי-שירה אחרים). היו כמה וכמה משוררים ממקומותינו שטילוהם ב-חוץ-לארץ—או בעולם הספרות הכללית—הטביעו בהם חותם כה עז שנשיהם בשירה נקראות בשמות ספרדיים, ארגנטינאיים, לא-טיניים, כושיים וכו'. קול תופי הטס-טס מהלך בשיריהם כאילו הוא קצב-החיים של-הם ממש. בקובץ שלפנינו אין הדבר מופיע בצורה קיצונית הואיל ואינו אלא אחד מן הרכיבים; אף-על-פי-כן מעורר הוא, כמדומה, תגובה של זרות ונכר—ולא עוד.

צ.ג.

כל הפרדות

קונטרס-השירים הקטן של יהודה ארצי מוקדש לזכר בנו עמוס, אשר נפל בשירות צה"ל. אלה הם שירי-קינה היוצאים מלבו של אב שפול, כדבריו: "לבי פתוח ומוצף גדות שירור". תוגה עמוקה מקננת בכל בית ובכל שורה, והצער בוקע ממלות השיר. "מי יתנני לב מאבן", מפלל המחבר, "למען לא

* יהודה ארצי: כל הפרדות (שירים); ריי-שומים: דניאל סנדרוביץ; ספרית פועלים, 1973; 41 עמ'.

יש הבדל יסודי בין גשם ושלג—בין רך ונוזל לבין מוצקות וקשיות. יש שמוצקים הופכים נוזלים או מתנדנדים בין מצב למצב. אחת הדוגמות, בשיר "אלזה לסקר-שילר". שיש בו מעבר מן הקטיפה והמשי אל יהלום ארגמן, מערת נטיפים, זית רך:

אני מוצאת אותך / יובל אחר לכתך מהקטיפה והמשי / שבורה בפנינו זכור-כית חומה / כוהנת. / אני מוצאת אותך / יהלום ארגמן מסוער / במערת נטיפים של קן אלוהי. / את נשאת / ענודה עגילי בית-לחם / זית רך מן היש האלוהי / לבדך. (ע' 41)

וכן בשיר האחרון בספר, בו שוב היסודות משחקים זה בזה והמעברים ביניהם ובמצביהם הם הדינאמיקה של השיר: "את מתקשה כלחם / ונסוגה כמו ענף מלא כנפיים / ליער שיכור המבקש אותך—/ עינב לייך". (ע' 42)

אורילוס אורילוס

קובץ זעיר ומעניין, כתוב ומצויר בידי אסף בן-מנחם. כשלושים שירים ומשהו, שבאחד-דים מהם מהלכת רוח של אגדה, ויש בהם אורך-רוח של אגדה. מלאכים, מקומות רחוקים, אוויר תכלכל או חום, אווירה בלתי-מציאותית ועם זאת בלא תלישותו של הסוריאליזם: "רכבת אדומה נוסעת / נוסע-עים בה מלאכים בעמידה / שותקים רואים בחלונות / גשענים על ידיים עצובות / נוסעי הארץ הפנימית / נושאי משא החלום-מות / נושאי אגדות הכנפיים / מסמרי ארונות המתים / ומסע שקט למסך השער של אופליה על מים".

באווירה זו מתרפכים נושאים בוטים, מאב-דים מעוקצם, מתרוויים עצבות מילודראמיתית כמעט. אך, דווקא בשלב בו עשוי היה המשורר לגלוש אל המילודראמה, הוא מוסיף יסוד אחר, תמים כלשהו, למראית-עין, ובכל-זאת משכנע: "עם שדות וים ויע-

* אסף בן-מנחם: אורילוס אורילוס (שירים); הוצאת שירת ירושלים, 1973; 48 עמ'.